

LA CONCÒRDIA EVANGÈLICA

PEL DR. PERE GINEBRA, PREVERE, SECRETARI DE L'“OBRA DEL SANT EVANGELI”

En parlar de Llibres *inspirats*, el nom de Concòrdia ofereix una certa novetat. Si tots són escrits per hagiògrafs, dictant-los l'Esperit Sant, no es comprèn com pot haver-hi una veritable antilogia entre ells. I així és, en efecte: Concòrdia no significa altra cosa que *narració unificada* dels quatre evangelistes.

De primer antuvi sembla que ha d'ésser fàcil l'harmonia entre ells, ordenar llurs narracions, presentant-les dins una relació contínua i fluida. No obstant, no és així. Un estudi atent descobreix una qüestió sumament complexa, una multitud de problemes, la naturalesa i magnitud dels quals no és pas possible de bon principi precisar. En algun d'ells la solució resta difícil i incerta.

Heus aquí perquè molts crítics racionalistes han afirmat, i tingut com a cert, que l'*harmonia perfecta* de les narracions evangèliques era poc menys que *impossible*, i que en molts indrets no podia donar-se, de cap manera, una solució satisfactòria. Si aquesta afirmació racionalística fos vertadera, ens trobaríem davant un problema gravíssim: Les narracions evangèliques, contradint-se mútuament, no serien escrites per inspiració de l'Esperit Sant. Si existia una veritable antilogia en elles, no tindrien un veritable valor històric, ni serien per a nosaltres un testimoni fidedigne de la vida i de la doctrina de Jesús. Per tant, la nostra Religió, la nostra fe, estaria mancada de fonament. I això és el que diuen els racionalistes.

Si en breus paraules haguéssim d'expressar la llur ideologia, i quins són els postulats de llur crítica respecte al problema sinòptic i de concòrdia evangèlica, diríem, transcrivint les llurs paraules: La qüestió d'origen dels evangelis és molt complexa, molt greu. El desplegament de la literatura evangèlica correspon al desplegament de la predicació i de l'església primitiva. Si l'anàlisi dels evangelis revela a l'historiador l'obra de Jesús i la fe dels seus continuadors, per una espècie de reciprocitat el moviment creat per Jesús i continuat pels seus deixebles ens dona compte d'allò que són els evangelis i el treball literari del qual ells són el resultat. Els evangelis no són sinó l'expressió de com s'ha anat fixant progressivament l'obra evangèlica, de la qual Jesús i els seus deixebles han estat els agents. Per tant, no constitueixen una

vertadera història de Jesús, sinó l'expressió genuïna del concepte cristològic de les primitives generacions cristianes. Els tres primers evangelis representen les idees cristològiques de la primera generació després de Jesús i els seus deixebles immediats, mentre que el quart evangelí representa la tercera o quarta generació. Sant Pau en les seves cartes, seria el representant del concepte messiànic de la segona. Per això una Concòrdia perfecta, diuen ells, una *narració unificada* dels quatre evangelistes, és impossible. La llur ideologia és diferent. "Si els sinòptics intenten descriure'ns el Crist històric, el quart evangelista es complau a ensenyar-nos el Crist dogmàtic. El deixeble Joan més que un apòstol és un reformador. És que l'interès dels quatre evangelistes no és pas retrospectiu solament, sinó actual; no tenen per objecte les coses passades sinó en la mesura en què el passat importa al present. Per això, conclouen, no és pas possible una coordinació orgànica dels elements evangèlics de manera que puguin donar-nos una veritable vida de Jesús" (1).

És evident que aquestes afirmacions, que són de tots els racionalistes, suposen l'existència d'un greu problema i afecten directament l'autenticitat dels evangelis, i sobretot la llur fidelitat històrica. Si Jesús i l'evangelí són una mateixa cosa, qui nega l'evangelí, nega Jesús, i qui nega Jesús, nega tota la seva doctrina, tota la seva Religió. Posats aquests principis, és inútil que fem una recensió de els conseqüències que se'n deriven, i la interpretació que llavors tindrien moltes de les paraules i dels fets de Jesús en quant ens són tramesos pels quatre evangelistes. Els límits d'una conferència no ens permeten sinó apuntar aquests principis, revelar la transcendència del problema, afrontar les qüestions principals que ells presenten i, sobretot, demostrar pràcticament la inconsistència dels mateixos, donant una solució lògica a cadascun dels problemes que va suscitant la coordinació dels elements evangèlics seguint el text dels quatre evangelistes, del principi a la fi de la vida de Jesús.

Podríem començar dient que els catòlics es donaren compte ben aviat de la importància d'aquest problema, segles abans de què en parlessin els racionalistes. Ja Eusebi de Cesarea, a principis del segle IV, escrivia tres llibres sobre les divergències que es troben en els evangelis; i Sant Agustí n'escrivia un: *De consensu evangelistarum*, presentant algunes dificultats que les llurs narracions oferien i demostrant com les tals narracions s'harmonitzaven perfectament i coincidien. De llavors ençà hi ha hagut sempre en el camp catòlic eminents escriptors que han publicat sobre aquest punt estudis ben interessants. En els nostres temps abunden les sinopsis i concòrdies evangèliques, singularment en els països de major combat entre els catòlics i la crítica racionalista. Cenyint-nos, però, al caràcter de la nostra dissertació direm que la solució lògica de tot el problema, rau en la disposició cronolò-

(1) Vegeu, p. ex., Loisy: *Les Évangiles Synoptiques* (Ceffonds, 1907), INTRODUCTION.

gica dels elements evangèlics, i en la llur coordinació en una relació natural i espontània.

A desgrat de les afirmacions categòriques dels adversaris podem establir que no hi ha un sol cas en el sagrat evangeli on sigui impossible deduir la successió natural i cronològica dels fets. Ni hem d'acudir, com ells, quan intenten formular una harmonia evangèlica, al recurs tristíssim d'eliminar totes les narracions del quart evangelista. Nosaltres prenem els quatre evangelis com són, sense eliminar-ne ni una sola perícopae, i amb ells disposem una veritable, o lògica cronologia.

El pla de cada evangeli

La raó principal de les semblances i divergències que es troben en moltes perícopes està sobretot en el pla dels evangelistes. Les semblances, en gran part, es deuen a que tracten un mateix tema, narren fets i trameten instruccions que constituïen el fons de la predicació apostòlica i de la catequesi oral, i a que tenien unes mateixes fonts d'informació. Sant Marc coneixia a ben segur el text aramaic de Sant Mateu; el traductor d'aquest text aramaic a la llengua grega, el text grec de Sant Marc; i Sant Lluç podia tenir davant els ulls el text dels dos primers evangelistes.

Mes, atenent-nos a les divergències, que és on rau la dificultat d'una concòrdia evangèlica, divergències tant de fons com de forma, direm que la raó primària està en el mateix pla de cada evangelista. Ni un sol d'entre ells intenta donar una biografia completa del Salvador, sinó tan solament trametre aquells fets i aquelles ensenyances que podien ésser més útils als seus lectors immediats. Ja ens diu Sant Joan en una bellíssima hipèrbole que: "Hi ha moltes altres coses que va fer Jesús; que si s'escrivien una per una crec que ni en tot el món cabrien els llibres que s'haurien d'escriure" (21, 25). Per això cada evangelista escolleix de la vida del diví Mestre aquelles instruccions que podien ésser més útils als seus destinataris. I com que els destinataris eren distints, naturalment havia d'ésser distinta la selecció dels fets evangèlics. Aquesta afirmació, d'una importància cabdal per al nostre tema, és completament certa. Mateu composà el seu evangeli en dialecte popular aramaic, idioma usat llavors pels jueus; l'escriví a Palestina, vers l'any 42 de l'Era cristiana. Els destinataris eren els seus compatriotes jueus, als quals calia demostrar que Jesucrist, verament ressuscitat d'entre els morts, era en realitat el Messias promès al poble jueu, el Crist anunciat pels profetes. Que en Èll i en Èll només s'eren complerts tots els oracles de l'Antic Testament, els vaticinis messiànics; i que, per tant, la fe en Jesucrist era l'únic medi de salut espiritual. Mateu situa la missió del Salvador en el país de

Galilea, sobretot en els contorns del llac de Tiberiades, allà on ell havia exercit primer la seva professió de publicà i més tard el seu ministeri apostòlic. Què té, de particular, doncs, que ell escolleixi entre els fets de Jesús els que manifesten més clarament la seva *Messianitat* i que Ell és enviat per aplegar les ovelles de la casa d'Israel? Aquesta selecció de fets tan natural i tan òbvia, treu, per ventura, la possibilitat d'establir l'ordre cronològic dels fets, o bé la transposició pot encloure cap contradicció en la veritat històrica de cadascuna de les narracions?

Sant Marc, company de Sant Pau en els seus primers viatges apostòlics, fou després deixeble i intèrpret de Sant Pere, quan aquest fundà l'església romana. Escriví el seu evangeli en llengua grega, tant o més estesa que la llatina en el mateix imperi romà. El destinà primàriament als pagans convertits, o catacúmens, demostrant-los com Jesucrist era el Fill de Déu, i el gran Taurmurg al qual totes les creatures estaven sotmeses i obedients. El motiu d'escriure el seu evangeli fou que, predicant Sant Pere a Roma, els fidels d'aquesta església suplicaren al deixeble i intèrpret Sant Marc qui, per la seva íntima convivència amb el Príncep dels Apòstols, coneixia bé tota la seva doctrina, que els deixés per escrit totes les instruccions que sabés referents a la vida de Jesús. Marc condescendí, i Pere aprovà aquest escrit, ordenant que fos llegit públicament en les esglésies. Què té d'admirable que el segon evangelista, escrivint el seu evangeli immediatament per als fidels romans, i indirectament per totes les esglésies d'origen judaic dintre la gentilitat, compostes d'un nucli inicial de jueus i de gran nombre de fidels convertits del paganisme, vagi escollint aquells fets que revelen el meravellós poder de Jesús al qual els dimonis (adorats en els ídols) submisament reten vassallatge? Així i tot, és admirable la disposició que ell dóna a les seves narracions, la fidelitat amb què narant els fets i les paraules de Jesús, va guardant l'ordre cronològic.

Sant Lluç, gentil de naixença, escriu el seu evangeli per als ètnics cristians. No destina el seu evangeli a una església particular, ni menys a una que consti d'un nucli inicial de jueus de la Diàspora, sinó que, deixeble i company de viatge de l'Apòstol dels gentils, el tramet immediatament a les noves cristiandats. Heus aquí perquè passa per alt tot el referent a les pràctiques mosaïques, o als costums palestinesos, coses que desconeixen els seus lectors. Ell mateix no és pas un jueu de Palestina, sinó un pagà d'Antioquia convertit. El seu interès és demostrar que Jesús és vingut a salvar indistintament tots els homes amb tal que sincerament creguin en Ell. Escrivint vuit anys després que el segon evangelista, el seu objecte és ordenar i completar les narracions de Mateu i Marc, sobretot les referents a la infantesa de Jesús i als discursos sobre la universalitat de la fe, durant la vida pública. Si aquest és el fi que es proposa en el seu evangeli, que té d'estrany que deixi molts dels

episodis que es troben en Mateu i Marc, i en trameti molts d'altres que manquen en ells?

Així i tot, aquests tres primers evangelis s'anomenen sinòptics, per ço com ens presenten, confrontant-los, la vida de Jesús sota un aspecte semblant; amb un gran parallelisme ens descriuen, quasi exclusivament, el ministeri de Jesús a Galilea.

Aquest ministeri de Jesús és prou grandiós i prou important, molt ric en detalls, perquè els pugui subministrar, sense esgotar-lo, tots els elements que per llur intent necessiten. No els cal pas incloure el ministeri de Jesús a la Judea, curt en el nombre de fets, sublim en els seus discursos. D'ell s'encarrega brillantment l'evangelista Sant Joan.

Aquest evangelista redactà, l'últim de tots, el seu evangeli en la ciutat d'Efès, pregat per alguns bisbes i fidels de l'Àsia. Heus aquí perquè no va destinat a catecúmens ni neòfits, sinó a cristians adults i ja instruïts en la lectura dels sinòptics. Ell, doncs, no ha pas de defraudar les esperances dels seus lectors. El seu evangeli ha de tenir un altre caire, una major elevació. El motiu d'escriure'l el manifesta ell mateix: "Perquè cregueu que Jesús és el Crist, el Fill de Déu i, creient, tingueu vida en son nom" (20, 31). Per tant en el seu evangeli el tema no pot ésser igual al dels sinòptics. Si ells ens descriuen les relacions de Jesús entre els homes, Sant Joan ens ha de manifestar les relacions de Jesús amb el seu Pare celestial.

Perquè no pot, doncs, aixecar ja de bon principi el vol de l'àliga i inaugurar el seu evangeli amb un pròleg majestuós, el de la generació eterna del Verb? Per què ell, el deixeble estimat, el confident de Jesús en el Col·legi apostòlic, no pot ésser l'evangelista del Fill de Déu? Per què no ha d'ésser ell qui l'havia vist (únic entre els evangelistes) tan meravellosament transfigurat? Per això tots quatre hagiògrafs ens demostren que Jesús era l'Home-Déu, el Verb encarnat, l'Unigènit del Pare celestial. Si els tres primers revelen la humanitat de Jesús, ell en manifesta la seva divinitat. Sant Joan escolleix els sermons dogmàtics, si aquells els de caràcter moral. La seva ideologia podrà devenir més alta, més espiritual. Què importa? Tots defensaran un mateix Jesús i predicaran una mateixa doctrina. Els sinòptics seran els evangelistes de la fe; ell serà l'evangelista de l'amor. On és la contradicció?

Si considerem, doncs, l'estructura interna dels evangelis, observarem com cadascun dels evangelistes exposa els fets segons un pla preconcebut, en perfecta harmonia amb el fi que ell es proposa i la instrucció dels destinataris. Confrontant els evangelis entre ells, endevinarem aviat com Sant Marc i Sant Joan segueixen naturalment l'ordre cronològic; com Sant Mateu en prescindeix si tracta de narrar una sèrie de fets o de discursos del Senyor que demostrin una mateixa veritat o responen a un mateix fi; i com Sant Lluc tramet ordinàriament els fets segons l'ordre de temps, encara que li

plau, de tant en tant, acabar el seu argument (per a així descartar-lo), o exposar abans els fets principals per a descriure després els secundaris. És tan important aquest tema del pla preconcebut o sistema de cada evangelista que bé es pot dir que influeix constantment en la manera de distribuir i enllaçar les llurs narracions, talment que el sentit verbal de les partícules, conjuncions i adverbis que ells empen, oferiria, si en prescindíssim, no poques dificultats per a la confecció d'una veritable i natural cronologia. Que realment ells segueixen un sistema, el que havem esmentat, podríem demostrar-ho amb un gran nombre d'exemples. En citarem alguns:

Sant Mateu no parla de l'elecció dels dotze apòstols ni del nom de cadascun (10, 1-4), fins després que ha explicat la llur missió (9, 35-10, 1); essent així que l'elecció tingué lloc abans del sermó de la muntanya (veg. Lc. 6, 12-18), i la missió molt més tard, després de la resurrecció de la filla de Jai-rus (veg. Mc. 5, 35-43, i Lc. 8, 49-56). És precisament amb motiu de la missió dels apòstols que ens explica la llur elecció. L'ambaixada del Baptista a Jesús (11, 2-15), que fou després de la resurrecció del fill de la vídua de Naïm (veg. Lc. 7, 11-30), és posada per Sant Mateu després de les instruccions de Jesús als deixebles poc abans de la llur predicació per Galilea (Mc. 6, 12.13, i Lc. 9, 6) i del martiri del Baptista (Lc. 9, 7-9; Mc. 6, 14-16). És també el martiri del Baptista el que fa recordar-li com el Precursor fou empresonat per Herodes Antipas, i com el motiu d'aquest empresonament fou el festival amb que volgué commemorar el seu dia natalici.

Aquesta transposició de fets ensems que ens manifesta clarament l'ordre sistemàtic de Sant Mateu, no és cap obstacle per a poder establir d'una manera fixa la llur relació cronològica.

Sant Marc ens ha tramès les instruccions del seu mestre, referint els episodis amb tota naturalitat, i segons sembla, en el mateix ordre en què els verificaren. Destinant el seu evangeli a una església composta de jueus i de gentils, i seguint en la seva narració l'ordre assenyalat pel primer dels apòstols, no ha de tenir en compte, com Sant Mateu, que destina el seu evangeli a la conversió dels jueus, gelosos com eren de llurs prerrogatives; ni com Sant Lluc, a la conversió dels gentils, cridats per Jesucrist a la Fe, motiu primari de salut universal. Hi ha dues transposicions només, i encara insignificants en el seu evangeli. La primera és la del sopar de Betània (14, 3-9), conformant-se amb Sant Mateu 26, 6-13; (veg. Ioh. 12, 1-11); de la qual, estudiant-la particularment en Sant Mateu, ens ocuparem més tard. L'altra és la del v. 65 del c. 14 referent als ultratges soferts per Jesús durant la nit de Passió (veg. Lc. 22, 63-65; Mt. 26, 67.68), els quals foren infligits al Salvador després de les negacions de Simó Pere (veg. Mt. 26, 69-74; Lc. 22, 56-60; Ioh. 18, 17.18 i 25-27), i que Sant Marc ens descriu un poc abans (14, 66-72). Excepció aquesta insignificant, puix és molt natural i lògic que,

tractant-se de dos fets simultanis, ens descrigui totalment el primer i més important, contant-nos després, degudament, el segon. Així i tot, en explicar que Jesús fou portat al Gran Pontífex, a casa del qual es reuniren tots els sacerdots i escribes i ancians (14, 53), ja ens diu que Pere el seguia de lluny fins a dins de l'atri del Gran Pontífex i que estava assegut vora el foc (14, 54).

Sant Lluç posa la genealogia de Jesús, no en la infantesa, sinó quan comença la vida pública (3, 23-38), és a dir, a l'edat de 30 anys. És el dir-nos que la gent es pensava que Jesús era fill de Josep, el que li suggereix la idea de transcriure'ns el catàleg de progenitors del Salvador.

Una cosa semblant, però en sentit contrari, li esdevé en parlar de l'emprisonament del Baptista. Després d'explicar la seva predicació en el desert (3, 1-17), esmenta la seva reclusió: "Amb aquestes exhortacions i altres semblants anava anunciant al poble la bona nova. Mes Herodes, el tetrarca, essent reprès per ell per causa d'Herodias... tancà Joan a la presó" (3, 18-20). Immediatament ens descriu el baptisme de Jesús (21-22), administrat molt temps abans pel mateix Precursor, essent encara lliure. Després del Baptisme ens posa la genealogia de Jesús (23-38). Cal fer avinent que Sant Lluç, maldament en el principi del seu evangeli ens digui que desitja escriure ordenament (καθεξῆς) les narracions que fan referència a Jesús, no obstant, en alguns indrets és el qui porta alteracions més notables en la transmissió dels fets, segons l'ordre de temps en que succeïren. Amb molta raó, doncs, escriu el P. J. Bover: "Illud teneatur apertet: Matthaeum, suo ductum systemate, multo minus factorum seriem pervertere, quan solet vulgo existimari; Lucam e contrario, minus quidem manifeste, at non minus profunde, històrica facta proprio systemati accommodare" (2).

D'aquesta profunda alteració de fets en veurem ben aviat curiosos exemples.

Sant Joan, ocupant-se del ministeri de Jesús a la Judea i, podríem dir, a Jerusalem durant les festivitats del culte judaic, no dóna cap indicati d'haver alterat l'ordre dels esdeveniments. La seva narració flueix espontània, rica de pensament com la d'un historiador qui coneix a meravella la transcendència dels fets que descriu, i que n'ha estat testimoni ocular. Potser dues petites excepcions podríem trobar en el seu text: la de les negacions de Simó Pere i l'aparició de Jesús ressuscitat als set deixebles, vora el llac de Tiberiades. En el primer cas, el context sembla indicar que Simó Pere fou introduït a l'atri de la casa d'Anàs (18, 13-16), on negà Jesús per primera vegada (v. 17), i que, per tant, allà mateix seguiren la segona (v. 25) i la tercera negació (v. 26-27). No obstant, hi ha indicis d'una transposició de versets, i de consegüent, de fets. Entre la primera i segona negació ens diu que Anàs envià Jesús, lligat, a Caifàs (v. 24). Tot seguit (v. 25^a) repeteix, quasi textualment, el

(2) *Evangeliorum Concordia*, (Matriti, 1921). p. 313.

verset 18^b; i en acabar la tercera negació (v. 27) refereix que Jesús fou portat “des de Caifàs al Pretori” (v. 28). Descriu això sense haver dit ni una paraula del procés religiós contra Jesús a casa Caifàs, ans fent menció d'un procés a casa d'Anàs (vv. 19-24). Per altra part, els tres sinòptics ens manifesten clarament que les negacions de Simó Pere tingueren lloc en l'atri de Caifàs (Mt. 26, 57-75; Mc. 14, 53-72; Lc. 22, 54-62). És evident, doncs, que hi ha una transposició de versets, és a dir, que els versets 15-18 van després dels 19-24.

L'altre cas es troba en l'epíleg del final del capítol 20 (vv. 30-31), el qual es refereix no sols a les aparicions de Jesús ressuscitat, sinó a tot l'evangeli. I no obstant ve encara el capítol 21 trametent-nos el bell episodi de l'aparició de Jesús als seus deixebles vora el llac de Tiberíades, conferint el primat a Simó Pere. Aquest capítol 21 té un altre epíleg, que és el final definitiu a tot l'evangeli. Éssent indiscutible l'autenticitat d'aquest últim capítol, per ço com la ideologia i l'estil són els mateixos (els antics manuscrits l'addueixen unànimement), és evident que l'epíleg del final del capítol 20 ha d'ésser posat al lloc que lògicament li correspon, o sigui, al final del capítol 21, després del verset 23. Aquesta transposició no és pas violent, ni ofereix, en cap sentit, la més lleu dificultat. Així, doncs, és vertadera l'afirmació que Sant Joan segueix constantment l'ordre cronològic.

Establerts aquests principis, d'innegable transcendència, i assenyalat sumàriament el pla general de cada evangelista, entrem ara a l'anàlisi dels problemes capitals que afecten les llurs narracions. Aquests problemes de caràcter general poden reduir-se a dos: l'ordenació cronològica dels elements evangèlics, i la llur coordinació dins una narració contínua i fluida.

L'ordenació cronològica

La distribució de fets, segons l'ordre de temps en què es verificaren, suposa l'estudi previ dels arguments evangèlics, de llur nombre i circumstàncies. Llegint cada evangeli per separat, l'ordenació esmentada no sembla pas difícil. Hi ha fets que, cronològicament, tant poden ésser en un lloc com en un altre, i cada evangelista els posa en l'indret que millor s'adapta a la pròpia narració. Incloent-la en el tal lloc, és molt natural que tingui algun enllaç, no sols de fons sinó també de forma, amb les perícopes precedents i següents, dins les quals està intercalada. Hom diria, doncs, que està en el punt que li correspon, mentre no hi hagi en l'evangeli cap indicatiu en contrari.

Mes, confrontant la narració d'aquest fet amb els llocs paral·lels dels altres evangelistes aquells sobretot que el tractin més per extens, o amb paraules més precises, veiem quins foren els esdeveniments que immediatament el

precediren o seguiren i, per tant, el lloc que li pertoca. Això presuposa el discerniment de quins són els elements peculiars de cada evangelista, i els que pertanyen a varis d'ells. Quant als primers, hom ha de creure que estan en l'indret que els és propi, si no hi ha cap indicatiu en contra, puix els evangelistes, veritables historiadors, i inspirats, no deuen haver procedit d'una faisó contrària. Quant als segons, la fixació del lloc i temps depèn de l'estudi comparatiu dels llocs paral·lels, i és com la resultant de la llur conformitat. Una coordinació assenyada d'aquests elements ens servirà per a fixar millor els primers, puix que l'ordenació d'aquests, sobretot si poden ésser tant en un punt com en un altre, és segon l'enllaç que guarden amb els arguments que tenen llocs paral·lels ja concordats.

Quants són els arguments que es troben en cada evangelista? Depèn del que s'entengui per argument. Ordinàriament, es compta com a tal la narració d'un sol fet quelcom important, completa i independent.

Els autors no convenen fixament en el nombre, maldament no sigui molt notable la diferència en el càlcul. Nosaltres n'havem comptat uns 189 en Sant Mateu, 139 en Sant Marc, 186 en Sant Lluc i 98 en Sant Joan. Naturalment, el nombre d'arguments no és proporcional al nombre de capítols i versets que té cada evangeli, sinó a l'extensió que els hagiògrafs donen a les respectives narracions. Un anàlisi detingut ens dona el següent resultat:

Mateu té propis 38 arguments; Mt. amb Mc. 21; Mt. amb Lluc 18; Mateu amb Jn. 00; Mt. amb Mc. i Lluc 69; Mt. amb Mc. i Jn. 5.

Marc té propis 3 arguments; Mc. amb Lluc 8; Mc. amb Jn. 2; Mc. amb Lluc i Jn. 1.

Lluc té propis 3 arguments; Lluc amb Jn. 2.

Joan té propis 57 arguments.

Mateu, Marc, Lluc i Joan coincideixen en 26 indrets de l'Evangeli.

Fem avinent aquí que les tals coincidències entre els evangelistes, en la majoria dels casos, són importants; en alguns, però, són només sobre fets secundaris que exigeixen, no obstant, la llur coordinació en el tal lloc; i que, la coincidència de Sant Joan amb els sinòptics, llevat de tres casos, comença en el Diumenge de Rams.

En tot allò que els evangelistes tenen de propi, podríem dir que no hi ha cap dificultat. És de creure, si no hi ha raons en contrari, que, com a historiadors fidedignes, tots segueixen l'ordre cronològic. Per tant, es deixen en el mateix lloc que ocupen. Unint, llavors el que tenen de propi amb el que tenen de comú, permeten establir un pla general de la vida de Jesús, en la qual veiem perfectament delineades sis seccions: Preludis, Infantesa de Jesús, Vida Oculta, Vida Pública, Vida Pacient i Vida triomfant. En els Preludis i Infantesa pot dir-se que no hi ha cap dificultat. De la Infantesa sols en parlen Sant Mateu i Sant Marc, i encara escollint episodis distints. Una cosa sem-

blant podem dir de la Vida Oculta, de la qual només en sabem el retorn d'Egipte, que ens descriu Sant Mateu, i la pèrdua de Jesús en el Temple, contada per Sant Lluç.

La dificultat comença pròpiament en la Vida Pública, puix que no es troben en els evangelistes dades suficients per a saber amb certesa quina fou la seva duració, ni el lloc que correspon a alguns dels fets que ells ens trameten. Però els evangelistes ens donen dades suficients per a deduir amb certesa moral que la vida de Jesús durà tres anys, restant com inclosa entre quatre Pasqües. Puix, àdhuc prescindint d'aquella festivitat en que fou curat el paralític de la piscina (la majoria d'autors diuen que era la Pasqua), l'evangelista Sant Joan anomena explícitament tres Pasqües. Entre les dues primeres certament se n'ha d'incloure una altra, aquella, pels volts de la qual els deixebles, passant per un camp de blat, trencaven espigues. Tenim ja que tots aquells fets que ens són descrits abans de l'episodi de les espigues pertanyen al primer any de la vida pública. Els fets esmentats de llavors ençà fins a la primera multiplicació dels pans corresponen al segon any. I els fets posteriors, fins a l'entrada de Jesús a Jerusalem, són de l'any tercer.

Altrament, durant l'any tercer, en què abunden les narracions evangèliques, Jesús es dirigeix dues vegades a Jerusalem, una amb motiu de la Festa dels Tabernacles, i l'altra amb motiu de la Festa de la Dedicació. La qual cosa ens permet encara fer una nova distribució d'arguments, col·locant-ne uns abans, i altres després d'aquestes festivitats.

No obstant, com que els evangelistes segueixen un pla distint, ocupant-se els sinòptics, quasi exclusivament, del ministeri de Jesús a Galilea, i el quart evangelista del ministeri a la Judea, és difícil en certs casos determinar amb claredat entre quins fets de les narracions sinòptiques s'han d'intercalar les de l'evangelista Sant Joan, sobretot les que es refereixen a l'últim any de la vida de Jesús. Perquè es vegi el grau de coincidència de les narracions joàniques amb les dels sinòptics direm que dels 26 casos que havem assenyalats, tres només es refereixen a la vida pública de Jesús; l'empresonament del Baptista (Ioh. 4, 1-3; Mt. 4, 12; Mc. 1, 14; Lc. 3, 19-20); el recés de Jesús al desert de Betsaida (Mt. 14, 13; Mc. 6, 30-32; Lc. 9, 10; Ioh. 6, 1), i el miracle següent de la primera multiplicació dels pans (Mt. 14, 13b-23; Mc. 6, 33-46; Lc. 9, 11-17; Ioh. 6, 2-15).

Estudiant amb detenció les narracions dels sinòptics, trobem de tant en tant alguns indicis d'aquests viatges, i àdhuc algun paral·lel amb Sant Joan. En el primer any de la vida pública, és a dir, de la primera a la segona Pasqua, amb motiu d'ésser el Baptista ficat a la presó, Mateu ens diu: "Havent oït Jesús que Joan havia estat pres, es retirà a Galilea" (4, 12). I Marc: "Mes, després d'haver estat entregat Joan, vingué Jesús a Galilea" (1, 14). I Lluç: "Jesús per la virtut de l'Esperit Sant retornà a Galilea" (4, 14; veg. 3,

19.20). Aquest viatge deu coincidir amb el que descriu el quart evangelista, en dir que "Jesús deixà la Judea i se'n tornà altra volta a Galilea", malda-ment la causa que assenyala no sigui la mateixa (Ioh. 4, 1-3), i en manifes-tar-nos immediatament (v. 4) que "convenia que passés per Samaria" arri-bant a la font de Jacob, on tingué lloc la conversió de la samaritana (vv. 5-42); i que de Samaria passés a Galilea (vv. 42-47).

En començar el segon any de la vida pública, hi ha el pas dels deixebles pel camp de les espigues, del qual fan menció els tres sinòptics (Mt. 12, 1-8; Mc. 2, 23-28; Lc. 6, 1-5). Aquest fet succeí a Galilea, segons es desprèn del context (sobretot en Marc i Lluç), i de la tradició; verificant-se en un dis-sabte segon-primer, en el temps en què les espigues eren ja madures. En finir aquest segon any, hi veiem el miracle de la primera multiplicació dels pans (acostant-se la Pasqua, dia de la festa dels jueus), tramès pels quatre evange-listes (Mt. 14, 13-23; Mc. 6, 30-46; Lc. 9, 10-17; Ioh. 6, 1-15); després del qual Jesús retornà per mar a Genesaret, com diuen Mateu (vv. 24-36), Marc (vv. 47-56) i Joan (vv. 16-21). L'endemà tenia lloc a Cafarnaüm la promesa de l'Eucaristia (Ioh. 6, 22-72).

El tercer any comença amb el ministeri de Jesús a Galilea, "puix no volia anar per la Judea, perquè els jueus volien matar-lo" (Ioh. 7, 1). Allà hi hagué la discussió sobre les tradicions farisaiques de la qual parlen dos sinòptics (Mt. 15, 1-9; Mc. 7, 1-13). Marc narra aquest episodi després d'explicar-nos l'aparició de Jesús caminant sobre les aigües, i els prodigis verificats en arri-tar a la terra de Genesaret (6, 47-56).

Jesús puja a la festa dels Tabernacles (Ioh. 7, 2-10), molt probablement després del miracle obrat a Galilea amb motiu de la curació del llunàtic (Mt. 17, 14-20; Mc. 9, 13-28; Lc. 9, 37-43). N'hi ha un preciós índici en Sant Marc (9, 29), que bé pot tenir relació amb el que diu Sant Joan (7, 10).

Quant al viatge de Jesús de Galilea a Jerusalem per la festa de la De-dicació, sabem que els últims actes verificats a Galilea foren la segona predicció de la Passió (Mt. 17, 21.22; Mc. 9, 30.31; Lc. 9, 44.45), el miracle de l'estàter a la boca del peix (Mt. 17, 23-26; Mc. 9, 32^a), i la discussió dels dei-xebles sobre qui era el major en el regne dels cels (Mt. 18, 1-5; Mc. 9, 32^b-40; Lc. 9, 46-50), puix Sant Lluç fa precedir aquests fets al pas de Jesús per Sa-maria (9, 51-56), en determinar-se d'anar a Jerusalem. Això ens dóna l'ordre dels fets que es realitzaren fins a comparèixer Jesús en el Temple, passejant-se en el pòrtic de Salomó (Ioh. 10, 22-23). El quart evangelista ens dirà com Je-sús, després d'aquesta festa, es retirà a l'altra banda del Jordà, al lloc aquell on el Precursor havia començat de batejar (v. 40).

Del retorn a Judea, fins a Betània, poc abans de l'última Pasqua, direm que els fets ocorreguts durant el camí poden coordinar-se fàcilment pels indi-cis de lloc i temps que es troben çà i enllà entre els evangelistes. Jesús es retira

a Efreem (Ioh. 11, 54), visita per última volta els confins de Samaria i Galilea (Lc. 17, 11), prediu per tercera vegada la Passió, estant ja de camí per a pujar a Jerusalem (Mc. 10, 32); arriba a Jericó (Mc. 10, 46); Lc. 18, 35), cura els dos cecs en sortir d'aquesta ciutat (Mt. 20, 29; veg. Mc. 10, 46). Aquests punts són com de partida per a l'ordenació de les narracions que immediatament els precedeixen i segueixen.

La qual cosa ens permet enllaçar les narracions sinòptiques amb les perícopes joàniques, subdivir varis períodes de conformitat a aquestes dades, determinar les que evidentment les precedeixen o segueixen i, llavors, ordenar les que se'n deriven. Naturalment que un tal sistema no abarca pas totes les narracions; però podem cercar encara un altre recurs. En els evangelistes no manquen certs detalls sobre el lloc i temps dels fets que descriuen: Jesús passa pel camp de les espigues quan els blats ja són madurs (Mt. 12, 1; Mc. 2, 23; Lc. 6, 1), multiplica per primera vegada els pans en plena primavera (Mc. 6, 39; veg. Mt. 14, 19; Ioh. 6, 10), etc.

És cert que resten encara algunes narracions que no tenen cap nexa amb les ja ordenades, mes en les tals narracions, a més de l'estructura material, podem fixar-nos en alguns factors interns, com el desplegament progressiu de la predicació evangèlica, la intel·ligència més perfecta de la doctrina de Jesús, el coneixement més íntim de la seva persona, la forma senzilla o bé parabòlica com Ell proposa les seves ensenyances, la presència enutjosa i més freqüent dels membres del Sanedri, les exclamacions de les turbes, etc. La consideració de tots aquests factors permet arribar al grau màxim de probabilitats en els punts dubtosos i aconseguir la certesa moral del temps i lloc que els correspon.

Aprofundint aquest tema, direm que es troben unes poques perícopes isolades les quals, pel caràcter que ostenten, són de difícil coordinació. Ens referim sobretot a alguns fets i paràboles que semblen repetits. Hom diria que són els mateixos numèricament, si no fos que diversos evangelistes els assenyalen lloc distint. Citem com exemple, les paràboles de l'ovella esgarriada (Mt. 18, 10-14; Lc. 15, 1-7), la de les mines i la dels talents (Lc. 19, 11-28; Mt. 25, 14-30), etc. La solució única en aquest cas és atendre a les semblances i diferències. Si la llur comparació dóna com a resultat que es tracta de narracions distintes, és lògic deixar-les en el lloc que ocupen. La raó és òbvia. Jesús podia i devia repetir a persones diferents una mateixa instrucció, i proposar en distints llocs una mateixa paràbola. Si es veu que es tracta d'un sol fet històric, indagar quin és l'evangelista que guarda millor l'ordre dels fets, i els col·loca en el marc respectiu. Aquesta regla ens sembla excel·lent i resol un gran nombre de dificultats. A ella ens hem d'atendre com a últim recurs en els casos difícils, sense que pretinguem amb això resoldre'ls tots d'una manera certa; sí, però, d'una manera probable i satisfactòria. En resum, en els evan-

gelis i sobretot en Sant Mateu i Sant Lluç, hi ha unes transposicions que podríem dir-ne evidents, mentre que altres són dubtoses, degut sobretot a l'enllaç que guarden amb les perícopes precedents o següents. Citem com a exemple de les primeres, el Sopar de Betània i l'expulsió dels mercaders del Temple, en Sant Mateu; i de les segones, la presentació messiànica de Jesús en la Sinagoga de Natzaret, i la presència de Judas en la institució de l'Eucaristia, en Sant Lluç; aquests dos últims casos d'una innegable transcendència

Ei sopar de Betània

Sant Mateu descriu aquest convit (26, 6-13) després de parlar de la conspiració del Sanedrí (26, 1-5), la qual tingué lloc en el dia del Dimecres Sant (veg. Mc. 14, 1-2, 10-11, i Lc. 22, 1-6), mentre que el sopar de Betània s'era celebrat abans del Diumenge de Rams, com diu Sant Joan (12, 1-11). I cal notar que Sant Mateu enllaça la perícopa del sopar amb la següent que es verificava el Dimecres Sant, dient: "Aleshores (tunc=τότε), un dels dotze, anomenat Judas Iscariot, se n'anà a trobar els prínceps dels sacerdots, i els digué: Què em voleu donar i jo us l'entregaré? I li estipularen el preu de trenta monedes de plata. I des d'aquell moment cercava oportunitat per a entregar-lo sense fressa." Si l'adverbi de temps τότε s'hagués de pendre en el sentit verbal, la transposició seria inadmissible. Però en el llenguatge bíblic no té aquest sentit precís, i menys encara en Sant Mateu, en el qual té una gran vaguetat. (Veg., p. e., 2, 16). N'hi ha prou en dir que ell sol l'usa més vegades en el seu evangeli que tots els escriptors del Nou Testament plegats. No porta, doncs, una veritable dificultat l'ordenació cronològica, si es tenen en compte el valor de les partícules i els llocs paral·lels dels altres evangelistes.

L'expulsió dels mercaders del Temple

Un cas semblant el trobem en l'expulsió dels mercaders del Temple. Sant Mateu sembla indicar que un tal fet ocorregué el dia mateix de l'entrada triomfal a Jerusalem (21, 12.13), abans de les moltes curacions que allà en el Temple verificà (v. 14). La mateixa impressió ens dona Sant Lluç (19, 41-46). No obstant, Sant Marc, en el lloc paral·lel, ens diu que l'expulsió dels mercaders fou l'endemà, en arribar de Betània (11, 11-16). Mateu, doncs, inverteix l'ordre dels fets, esmentant la maledicció de la figuera estèril (21, 18.19) abans que l'expulsió dels mercaders (12.13), i intercalant aquest episodi entre els fets ocorreguts el dia de Rams. Els llocs paral·lels de Marc i Lluç ens diuen que la perícopa Mt. 21, 10-19, conté tres arguments diferents: el de l'entrada a la ciutat, v. 10.11 i 14-17; el de la figuera estèril, v. 18.19; i el de l'expulsió dels mercaders v. 12.13; ocorreguts en moments, i àdhuc en dies, distints.

El viatge de Jesús a Natzaret

Aquest viatge es troba en els tres sinòptics. Sant Mateu i Sant Marc li designen una ocasió molt distinta de l'assenyalada per Sant Lluç. Es tracta de dos episodis o d'un tan solament? En aquest cas, quin és el lloc que, en l'ordre de temps, li correspon?

Els qui suposen diversitat d'episodis, fan avinent que, a desgrat d'haver-hi en les narracions molts punts de semblança, s'observen en elles diferències tan grans que reclamen diversitat de fets. Mateu i Marc no parlen de la manifestació messiànica de Jesús aplicant-se el vaticini d'Isaïas; ni fan menció dels beneficis obrats per Elias i Eliseu en favor dels gentils; l'acolliment que els natzarens donen a les paraules de Jesús no té l'asprositat de la primera visita, ni és tan fatal el desenllaç. Altrament, l'evangelista Mateu (4, 15) fa menció d'un viatge de Jesús a Cafarnaüm per Natzaret, que bé pot coincidir amb el que tramet l'evangelista Lluç (4, 16-30).

Els que proclamen la identitat de fets fan remarcar com, en les distintes narracions, Jesús es veu rebut i tractat de la mateixa manera; proferí el mateix proverbi, refusà fer-hi miracles per la incredulitat dels natzarens; essent improbable que Jesús tornés a Natzaret després del refús primer.

Ambdues opinions compten amb l'adhesió de notables comentaristes i són corroborades amb múltiples raons. Nosaltres tenint en compte el nombre i qualitat de semblances i diferències, creiem que es tracta d'un sol i únic episodi. Si Mateu (4, 15) parla d'un viatge a Cafarnaüm per Natzaret, Lluç no parla del que mencionen Mateu i Marc. Altrament si Mateu (4, 15) fes al·lusió al viatge transcrit per Lluç, no es comprèn com no en fa una menció especial, essent més important que el que remembra en 13, 54-58. És molt probable, doncs, que es tracta d'un mateix i únic viatge.

En aquest cas, on deu col·locar-se? L'elecció no és dubtosa. Mateu i Marc, independents l'un de l'altre, el situen en el segon any de la vida pública poc després de la resurrecció de la filla de Jaius (Mt. 9, 23-26; Mc. 5, 35-43), mentre que Sant Lluç el posa en el primer any, a ben segur perquè una tal disposició s'adapta al seu pla d'història evangèlica. El vaticini d'Isaïas (61, 1-3) és com l'anunci de l'obra de la redempció messiànica. En voler inaugurar Jesús la seva missió, les circumstàncies eren oportunes. És trobava en una de les Sinagogues de Galilea, centre de la seva predicació, en dia de dissabte, davant tot el poble, dirigint-se als seus compatriotes; el vaticini d'Isaïas era com el programa d'allò que Ell havia de realitzar en el decurs de la seva vida pública. Era, doncs, natural que aquest anunci precedís els fets i les paraules del diví Salvador. Altrament, Sant Lluç en parla amb ocasió de dir-nos com Jesús mogut per l'Esperit retornà a Galilea, escampant-se la seva anomenada per tota aquella regió, ensenyant en les Sinagogues i essent alabat de tots. L'ocasió era propícia per a parlar de Natzaret, fins i tot abans de parlar de Cafarnaüm. Demés la narració d'aquest viatge és completament deslligada de la precedent i la següent, no sols en el fons sinó en la forma sobretot tenint en compte el valor de la partícula *xai* en el llenguatge bíblic dels evangelis (Veg. 4, 16, 31).

La presència de Judas en el sant sopar

La qüestió de la presència de Judas en el sopar eucarístic depèn de l'anàlisi dels distints moments de l'última Pasqua, i del sistema que en la pròpia narració segueix cada evangelista. Heus aquí els moments que assenyala cadascun:

- Mateu: 26, 17-19. Preparatius per al sopar.
- 20. Comença la pasqua legal.
- 21-25. Jesús denuncia el traïdor.
- 26-29. Institució de l'Eucaristia.
- 30. Cantat l'himne, surten cap a Montolivet.

- Marc: 14, 12-16. Preparatius per al sopar.
- 17. Comença la pasqua legal.
- 18-21. Jesús denuncia el traïdor.
- 22-25. Institució de l'Eucaristia.
- 26. Cantat l'himne, surten cap a Montolivet.

- Lluc: 22, 7-13. Preparatius per al sopar.
- 14-18. Comença la pasqua legal.
- 19-20. Institució de l'Eucaristia.
- 21-23. Jesús denuncia el traïdor.
- 24-30. Discussió entre els deixebles.

- Joan: 13, 1-3. La pasqua legal.
- 4-17. Jesús renta els peus als deixebles.
- 18-29. Jesús denuncia el traïdor.
- 30. Judas surt del Cenacle.
- 31-32. Glorificació de Jesús.

Tenint en compte que el traïdor sortí immediatament després d'haver pres el bocí de pa (Ioh. 13, 30), que la denúncia d'ell és anterior a la institució de l'Eucaristia (Mc. 14, 18-25) i posterior al lavatori dels peus (Ioh. 13, 1-29), i que aquest acte devia tenir lloc després, i no abans de la discussió entre els deixebles (Cfr. Ioh. 13, 12-18), podem deduir l'ordre cronològic següent:

1. Preparatius per al sopar: Mc. 14, 12-16; Lc. 22, 7-13; Mt. 26, 17-19.
2. Comença la pasqua legal: Lc. 22, 14-18; Mt. 26, 20; Mc. 14, 17.
3. Discussió entre els deixebles: Lc. 22, 24-30.
4. Jesús renta els peus als deixebles: Ioh. 13, 1-17.
5. Jesús denuncia el traïdor: Ioh. 13, 18-29; Mt. 26, 21-25; Mc. 14, 18-21; Lc. 22, 21-23.
6. Judas surt del Cenacle: Ioh. 13, 30.
7. Glorificació de Jesús: Ioh. 13, 31-32.
8. Institució de l'Eucaristia: Mt. 26, 26-29; Mc. 14, 22-25; Lc. 22, 19-20.
9. Cantat l'himne, surten cap a Montolivet: Mt. 26, 30; Mc. 14, 26.

Aquest és, en realitat, l'ordre que nosaltres havem seguit en la Concòrdia evangèlica. No ofereix una vertadera dificultat l'establert per Sant Lluc, puix és sol en posar la denúncia del traïdor després de la institució de l'Eucaristia, i l'ordre que segueix no és aquí el cronològic, sinó el sistemàtic. N'és un indicatiu la manera com enllaça les seves narracions. La perícope referent a l'Eucaristia està unida a l'anterior simplement per la partícula καί, i a la següent, per la conjunció πλην, la qual si bé és cert que sol ésser una partícula adversativa, no obstant és una partícula predilecta de Sant Lluc, fins al punt d'ésser en ell equivalent a la partícula δε de Sant Mateu i Sant Marc, com s'observa en el verset següent. Compareu Lc. 22, 22 amb Mt. 26, 24 i Mc. 14, 21.

Demés, hi ha un motiu per suposar que ell ha anticipat aquesta narració, per ço com el més important per a ell era la descripció de la pasqua legal i de l'eucarística. Ni val a dir que Sant Lluc, en el pròleg, anuncia una descripció *ordenada*, καθεξής, de totes les coses, puix la seva fórmula ni destorba el seu pla, ni significa altra cosa

que el propòsit de transcriure els fets de una manera metòdica, en general. Altra-ment no és probable que la denúncia del traïdor es verifiqués dues vegades durant el mateix sopar. Per tant, creiem, encara que no sigui cosa absolutament certa, que Judas ni estigué present a la institució de l'Eucaristia, ni fou ordenat de Sacerdot.

La coordinació de les narracions

Verificada l'ordenació cronològica dels fets, tot just s'obté el que se'n diu una Sinopsi. I una Sinopsi és només la primera part del treball de la Concòrdia. Ordenats els elements evangèlics resta encara unificar-los dins una narració contínua i fluida. I per això es necessita un treball pacient i acurat. Aquesta unificació és indispensable en moltíssim llocs de l'Evangeli tractant-se de referències distintes d'un mateix fet històric. En confrontar-les, s'observa sovint en elles un perfet parallelisme. Algunes frases i períodes es componen quasibé de les mateixes paraules; a vegades, però, un mateix fet és descrit pels evangelistes d'una manera diferent (no en el fons, sinó en la forma, i no amb frases contradictòries sinó diverses). Aquests casos abunden. I cal reconèixer que en alguns d'ells la coordinació devé sumament difícil, mai, però, impossible.

És un d'aquests casos la demanda del Centurió de Cafarnaüm. En Sant Mateu (8, 8) és ell mateix qui parla a Jesús: *Senyor, jo no sóc digne*. En Sant Lluc (7, 6) ho fan en nom d'ell els seus criats. Un cas semblant és el de la súplica dels fills del Zebedeu. En Sant Mateu (20, 20.21) és Salomé qui fa la petició; en Sant Marc (10, 35-37) són els fills mateixos. Naturalment que degueren ésser uns i altres, successivament, qui feren aquesta demanda, però la concòrdia es fa difícil, no per què hi hagi contradicció, sinó perquè nosaltres hem d'emprar en la coordinació només les paraules dels evangelistes.

Hi ha, però, algun cas en els Evangelis en el qual existeixi segons els nostres adversaris una veritable contradicció, no ja solament en la forma sinó en el fons? Segons ells, n'hi ha varis: per exemple, el de la primera pesca miraculosa, el dels cecs de Jericó, el de les negacions de Simó Pere, i, sobretot, el de les aparicions de Jesús, el dia de la Resurrecció (3).

(3) Una prova de la llibertat amb què els nostres adversaris tracten els textos sagrats la donen les següents paraules que extreiem de Loisy, en comentari extensament el fet de la Resurrecció:

"Marc, diu ell, ens assabenta que tres dones (Maria Magdalena, Maria de Jaume i Salomé) compraren aromes el dissabte, ja post el sol, per a embalsamar el cos de Jesús. La idea de la Resurrecció els és completament estranya. No es recorden pas d'haver sentit dir a Jesús que Ell ressuscitaria després de la seva mort. Ni elles ni l'evangelista es recorden tampoc que el sepulcre està perfectament guardat (això ho diu el primer evangeli). No sabent-ho, elles es preocupen només de la pedra. I arriben allà quan ja és sortit el sol. En canvi, Mateu sap que el sepulcre és segellat i ben guardat. Per això les dones hi van, no per a embalsamar, sinó per veure el sepulcre (videre sepulchrum). Hom diria que no duen altre intent que anar a plorar allà a l'indret on era el cos de Jesús sepultat. En

Nosaltres no ens entretindrem ara en dilucidar tots aquests punts. Els límits d'una conferència no ho permeten. Recordem, però, la dissecció que de cadascun d'aquests punts en concret, i també de molts altres, hem fet en la nostra edició de la Concòrdia evangèlica, i a ella ens permetem remetre els nostres oients. Les dificultats de la Concòrdia, en el fons i en la forma, hi són clarament explicades (veg. Apèndix, p. 500-508). Allà, després d'analitzar-les una a una, deduïem que totes "les variants que es troben en els llocs paral·lels dels evangelis no impliquen la més petita contradicció. Ans al contrari, demostren com la llur narració és orgànica i independent, i ensems tan verídica que no sols poden ésser ordenats cronològicament tots els arguments que contenen, sinó que poden ésser harmonitzades totes les llurs descripcions dins una narració contínua i fluida". Per això acabarem dient, i diem també ara en cloure aquest senzill parlament, que les variants que en la llur narració presenten els evangelistes són una prova més i incontestable de què ells són testimonis fidedignes, qui amb la llur ciència i veracitat ens han tramès fidelment i amb admirable ingenuïtat la realitat històrica de la vida i ensenyances del nostre amantíssim i diví Salvador.

Heus aquí breument delineat el nostre criteri, i l'amplitud de mires que hem seguit en l'edició del nostre petit llibre *La Concòrdia Evangèlica*. Per a tot aquest treball d'ordenació i harmonia dels fets evangèlics hem procurat consultar tot el que s'és escrit de més important sobre aquesta matèria, i conèixer l'opinió dels crítics més competents. El resultat de l'enquesta ha estat que el llibre *Evangeliorum Concordia* del P. Josep M.ª Bover, S. J., reunia, si més no, totes les qualitats de qualsevol de les Concòrdies evangèliques fins ara publicades.

Això ens ha decidit a seguir ben de prop els seus principis, i fins a adop-

canvi, Lluc fa anar al sepulcre totes les dones de Galilea, quan despuntava el dia. Per tant, el Crist deu haver ressuscitat abans de l'aurora. El cert és que entre tants testimonis ningú no l'ha vist ressuscitar. Creix la dificultat si hom considera les escenes del sepulcre. Marc posa Maria i Salomé en presència del sepulcre obert. Entren en el sepulcre, i hi veuen un jove assegut a la banda dreta cobert d'una vestidura blanca i s'espanten. El jove els diu: No temeu: Cerqueu Jesús de Natzaret crucificat? Ha ressuscitat, no és ja aquí, mireu el lloc on el posaren. I elles, sortint, fugen del sepulcre plenes de tremolor i d'espant i no digueren res a ningú perquè temien." Psicològicament, diem nosaltres, és molt natural que sentissin cert temor, temor i alegria a la vegada, com diu Sant Mateu. Però a Loisy, li basta aquesta afirmació del segon evangelista, per a dir: "De bona gana admetem que el discurs de l'àngel com la seva aparició pertanyen a la categoria de les invencions meravelloses que serviren d'ornament llegendari a fets tan senzills com eren la descoberta del sepulcre buit per les dones." Una cosa semblant diuen altres racionalistes: "Les dones devien estar espantades no pas de l'aparició de l'àngel, sinó de la desaparició del cadàver." I després de discutir entre ells qui s'hauria emportat el cos de Jesús, si Josep d'Arimatea (Scholten), o els membres del Sanedri (Schenkel), o Maria de Betània (Renan), o els apòstols (Reimarus) convenen tots en la conclusió següent: "Per tant, ningú no ha vist el Crist sortir de la tomba. Se sap només que Ell va ressuscitar. Sant Marc ho creu així i l'Església ho ensenya" (Veg. *Les Evang. Synopt.*, p. 719-735).

disposició orgànica de cada narració. Quant el text, hem pres com a base el del Sant Evangeli, edició de març de 1924, revisant-lo novament i confrontant-lo amb els textos originals. Hem refós les notes que hi havia en aquella edició, n'hi hem afegides algunes, crítiques sobretot, perquè un llibre senzill en apariència tingués el seu valor en realitat.

No podria acabar aquesta senzilla allocució sobre un tema tan transcendental, sense recordar algunes exhortacions pontificies, perquè tots tinguin i meditin el sagrat Evangeli. El gran papa Lleó XIII, en les seves Cartes i Breus no parava d'inculcar :

I. Que totes les famílies cristianes posseeixin el sagrat Evangeli, i en llegeixin algun capítol després de les oracions en comú.

II. Que es llegeixi i s'estudiï l'Evangeli en totes les escoles: les elementals, les de segona ensenyança, les superiors. En l'ensenyament cristià, convé donar per tot arreu el primer lloc a l'Evangeli.

III. Que es faci una breu lectura de l'Evangeli amb aplicacions pràctiques en totes les reunions parroquials. A la missa, a les vespres, en els catecismes, etc.

IV. Que a cada parròquia hi hagi un nucli d'homes més profundament instruïts en l'Evangeli. Aquests que es reuneixin cada setmana o, al menys, cada mes, per a estudiar-lo, sota el guiatge d'un sacerdot. I així ells vindran a ésser, per a la llur parròquia, el que han estat per al món els apòstols, quan ells foren evangelitzats pel mateix Jesucrist.